

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТА РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
**«ЕКОНОМІКА І ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ
ТУРІНДУСТРІЇ»**

(для студентів 4 курсу денної та заочної форм навчання
напряму підготовки 0502 (6.030601) - "Менеджмент")

Програма навчальної дисципліни та робоча програма навчальної дисципліни **“Економіка і ціноутворення на підприємствах туріндустрії”** (для студентів 4 курсу денної та заочної форм навчання напряму підготовки 0502 (6.030601) - "Менеджмент"). / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва, уклад.: С. О. Погасій, Л. А. Нохріна. – Харків: ХНАМГ, 2011. – 23 с.

Укладачі: С. О. Погасій
Л. А. Нохріна

Рецензент: д. е. н., професор І. М. Писаревський

Рекомендовано кафедрою туризму і готельного господарства, протокол № 11
від 01.07.2010 р.

ЗМІСТ

Вступ	4
1 ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
1.1 Мета, предмет і місце дисципліни.....	5
1.2 Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни.....	5
1.3 Освітньо-кваліфікаційні вимоги.....	6
1.4 Рекомендована основна навчальна література.....	7
Анотації програми навчальної дисципліни	8
2 РОБОЧА ПРОГРАМА.....	10
2.1 Кваліфікаційні вимоги до студентів.....	11
2.2 Тематичний план навчальної дисципліни.....	12
2.3 Зміст навчальної дисципліни за модулями й темами.....	13
2.4 Плани лекцій.....	14
2.5 Плани практичних(семінарських) занять.....	16
2.6 Індивідуальне завдання.....	18
2.7 Самостійна робота студентів.....	18
2.8 Запитання для самоконтролю.....	18
2.9 Система поточного і підсумкового контролю знань студентів.....	19
2.10 Список літератури рекомендованої для вивчення дисципліни	22

ВСТУП

Програму та робочу програму розроблено на основі:

ГСВО МОНУ Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра з напрямку «Менеджмент»;

ГСВО МОНУ Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра з напрямку «Менеджмент»;

СВО ХНАМГ варіативна частина освітньо-кваліфікаційної характеристики підготовки бакалавра напрямку 6.030601 – «Менеджмент» професійного спрямування – «Менеджмент організацій» (варіативна компонента «Менеджмент готельного, курортного та туристського сервісу»), 2007;

СВО ХНАМГ варіативна частина освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напрямку 6.030601 – «Менеджмент» професійного спрямування – «Менеджмент організацій» (варіативна компонента «Менеджмент готельного, курортного та туристського сервісу»), 2007;

СВО ХНАМГ Навчальний план підготовки бакалавра напрямку 6.030601 – «Менеджмент» професійного спрямування – «Менеджмент організацій» (варіативна компонента «Менеджмент готельного, курортного та туристського сервісу»), 2007.

Навчальним планом з даної дисципліни передбачені такі види робіт, як лекції, практичні заняття, контрольна робота, самостійна робота.

Програма навчальної дисципліни визначає мету, предмет, місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки бакалаврів, зміст дисципліни, освітньо-кваліфікаційні вимоги до бакалаврів, які забезпечуються дисципліною «Економіка і ціноутворення на підприємствах туристичної галузі».

Робоча програма містить перелік питань дисципліни з розподілом за темами і змістовими модулями та визначенням кількості годин на їх вивчення в процесі аудиторної та самостійної роботи, план проведення лекцій, практичних занять та виконання самостійної роботи, теми індивідуальних навчально-дослідних завдань, контрольні запитання для перевірки засвоєння матеріалу, характеристику системи оцінювання знань студентів за даною дисципліною, список літератури.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних, практичних (семінарських). На лекціях розглядаються основні питання курсу. Найбільш важливі та складні питання винесено на розгляд та обговорення під час практичних занять. Поглиблене вивчення окремих питань та закріплення знань здійснюється під час виконання самостійної роботи, якій приділяється значна увага.

Робочу програму розроблено з урахуванням вимог Болонської декларації.

1. ПРОГРАММА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета, предмет і місце дисципліни

Мета дисципліни: формування у студентів сучасного економічного мислення та системи спеціальних знань в галузі економіки та управління підприємствами туристської індустрії, засвоєння особливостей прояву економічних законів і закономірностей в економічній діяльності підприємств туристської індустрії, застосування механізму ціноутворення для підприємств туристської індустрії та придбання практичних навичок і прийомів економічного обґрунтування управлінських рішень, щодо обсягів реалізації послуг, витрат ресурсів, собівартості, доходів, прибутку, рентабельності та цін на послуги підприємств туристської індустрії.

Предмет дисципліни: економічні показники діяльності підприємств туристської індустрії та механізм формування цін на послуги даних підприємств.

Місце дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки бакалаврів наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 - Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки бакалаврів

Дисципліни, що передують вивченню даної дисципліни	Дисципліни, вивчення яких спирається на дану дисципліну
1. Макроекономіка	1..Фінанси підприємства
2. Мікроекономіка	2. Основи зовнішньоекономічної діяльності
3. Господарське право	3. Контролінг
4. Трудове право	4. Державний екзамен з бакалаврату
5. Статистика	
5. Теорія економічного аналізу	
6. Економіка підприємства	
7. Гроші та кредит	
8. Бухгалтерський облік	
9. Аудит	
10. Оцінка нерухомості	
11. Бізнес планування	
12. Управління персоналом	
13. Міжнародні економічні відносини	
14. Ціноутворення	

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

МОДУЛЬ 1. Економіка і ціноутворення на підприємствах туристської індустрії (2,5 кредиту / 90 годин)

Змістовий модуль 1.1 Особливості визначення економічних показників обсягів роботи та використання трудових ресурсів підприємств туристської індустрії

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи: визначення туристської індустрії, роль туристської індустрії в економіці країни, державне регулювання діяльністю

підприємств туристської індустрії, особливості формування виробничої програми підприємств туристської індустрії, трудові ресурси та оплата праці на підприємствах туріндустрії.

Змістовий модуль 1.2 Особливості ціноутворення на підприємствах туристської індустрії

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи: загальні положення про витрати і доходи в туристській діяльності, визначення витрат підприємств туристської індустрії, розрахунок цін на послуги підприємств туріндустрії, формування доходів на підприємствах туріндустрії, управління цінами на послуги підприємств туріндустрії.

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Освітньо-кваліфікаційні вимоги до бакалаврів наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 - Освітньо-кваліфікаційні вимоги до бакалаврів

Виробничі й соціальні функції	Типові завдання діяльності	Вміння та знання
1	2	3
Планувальна	Розробка тактичних та оперативних планів поточної діяльності	1. Використовуючи стандартні методики, проводити аналіз і розрахунок економічних показників діяльності підприємств готельного, курортного і туристського бізнесу. Здійснювати фінансово - господарську діяльність підприємств готельного, курортного і туристського бізнесу на основі аналізу і оцінки існуючих ресурсів, та прогнозуванні споживчого попиту на готельні і санаторно-курортні послуги 2. На основі даних статистичної звітності, бухгалтерського обліку та спеціальних досліджень із використанням стандартних методик оцінювати економічний потенціал та динаміку розвитку підприємств готельного, курортного і туристського бізнесу. 3. З урахуванням особливостей застосування натуральних та вартісних показників в підприємствах готельного, курортного і туристського бізнесу, використовуючи стандартні методики, обґрунтовувати програму виробництва й обсяги їх діяльності.

1	2	3
		<p>4. Аналізувати ціноутворюючі фактори й обґрунтувати ціни на послуги підприємств тур індустрії з урахуванням взаємозв'язків національних і світових цін.</p> <p>5. Аналізувати і планувати обсяг послуг підприємств туриндустрії, їх номенклатуру на певний період.</p> <p>6. За показниками сезонності корегувати обсяги, асортимент (номенклатуру) та сезонні ціни на послуги підприємств туриндустрії.</p>
Організаційна	Робота з кадрами	<p>1. Проводити облік кадрів, визначати структуру колективу та розраховувати його чисельність. Вести облік та аналізувати використання робочого часу працівників.</p> <p>2. Розраховувати показники плинності кадрів, аналізувати її причини та впроваджувати заходи щодо стабілізації трудового колективу.</p> <p>3. Сприяти підвищенню кваліфікаційного рівня працівників підприємств туриндустрії, вивченню іноземних мов та оволодіння прогресивними засобами обслуговування клієнтів.</p>
Контрольна	Оперативне контролювання забезпеченості ресурсами	<p>1. Вести оперативний контроль за наданням послуг підприємств туриндустрії</p> <p>2. Здійснювати оперативний контроль за витратами та втратами на підприємствах готельного, курортного і туристського бізнесу.</p>
	Контроль розрахунків з постачальниками та споживачами	<p>1. Контролювати встановлення цін відповідно з регламентуючими документами.</p> <p>2. Контролювати своєчасність здійснення розрахунків на підприємствах готельного, курортного і туристського бізнесу</p>

1.4. Рекомендована основна навчальна література

1. Азар В.И, Туманов С.Ю. Экономика туристского рынка. – М., 1998. – 432 с.
2. Балабанов И.Т. Балабанов А.И. Экономика туризма: Учебн. Пособие. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.
3. Дядечко Л.П. Экономика туристического бизнеса. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
4. Здоров А.Б. Экономика туризма: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 272 с.
5. Ладыженская Р.С. Экономика туризма: Учеб. Пособие. – Харьков: ХНАМГ, 2004. – 214 с.
6. Мальська М.П., Бордун О.Ю. Планування діяльності туристичних підприємств: Навч. посібник. - К.: Знання, 2005. – 241 с.

Анотація програми навчальної дисципліни

Мета дисципліни: формування у студентів сучасного економічного мислення та системи спеціальних знань в галузі економіки та управління підприємствами туристської індустрії, засвоєння особливостей прояву економічних законів і закономірностей в економічній діяльності підприємств туристської індустрії, застосування механізму ціноутворення для підприємств туристської індустрії та придбання практичних навичок і прийомів економічного обґрунтування управлінських рішень, щодо обсягів реалізації послуг, витрат ресурсів, собівартості, доходів, прибутку, рентабельності та цін на послуги підприємств туристської індустрії.

Предмет дисципліни: економічні показники діяльності підприємств туристської індустрії та механізм формування цін на послуги даних підприємств.

Змістові модулі: особливості визначення економічних показників обсягів роботи та використання трудових ресурсів підприємств туристської індустрії; особливості ціноутворення на підприємствах туристської індустрії

Аннотация программы учебной дисциплины

Цель дисциплины: формирование у студентов современного экономического мышления и системы специальных знаний в отрасли экономики и управления предприятиями туристской индустрии, усвоение особенностей проявления экономических законов и закономерностей в экономической деятельности предприятий туристской индустрии, применение механизма ценообразования на предприятиях туристской индустрии и приобретения практических навыков и приемов экономического обоснования управленческих решений, относительно объемов реализации услуг, расходов ресурсов, себестоимости, доходов, прибыли, рентабельности и цен на услуги предприятий туристской индустрии.

Предмет дисциплины: экономические показатели деятельности предприятий туристской индустрии и механизм формирования цен на услуги данных предприятий.

Смысловые модули: особенности определения **экономических** показателей объемов работы и использования трудовых ресурсов предприятий туристской индустрии; особенности ценообразования на предприятиях туристской индустрии.

Annotation to the program of academic discipline

Objective: forming of modern economic thought and system of the special knowledges of economy and management of the enterprises of tourist industry, mas-

tering of features of action of economic laws and regularities in economic activity of enterprises of hospitality industry, application of mechanism of price forming on the enterprises of tourism industry and acquisition of practical skills and actions of economically substantiated administrative decisions as to the volumes of selling of services, expenditures of resources, prime cost, incomes, profits, profitability and prices on services of enterprises of tourist industry.

Subject: economic indicators of enterprises of tourist industry, mechanism of forming of prices on services of the enterprises.

Content modules: features of determination of economic indicators of volumes of work and use of labour resources of enterprises of tourist industry; features of price forming on the enterprises of tourist industry.

2 РОБОЧА ПРОГРАМА

Структура навчальної дисципліни «Економіка і ціноутворення на підприємствах туризму» для денної форми навчання наведена в табл.2.1, для заочної – в табл. 2.2.

Таблиця 2.1 - Структура навчальної дисципліни для денної форми навчання

Характеристика дисципліни: підготовка бакалаврів	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідних до ECTS - 2,5 у тому числі: змістових модулів–2; самостійна робота: розрахунково-графічна робота.	Шифр і назва галузі знань: 0306 «Менеджмент і адміністрування»	За вибором ХНАМГ (обов'язкова) Рік підготовки: 4. Семестр: 8
Кількість годин: усього – 90; за змістовими модулями: модуль 1 – 45 год.; модуль 2 – 45 год.	Код і напрям підготовки: 6.030601 (0502) «Менеджмент».	Лекції: кількість годин – 15. Практичні заняття: кількість годин – 30. Самостійна робота: кількість годин – 45
Кількість тижнів викладання дисципліни - 15. Кількість годин за тиждень: 6.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр.	Вид контролю: залік

Таблиця 2.2 - Структура навчальної дисципліни для заочної форми навчання

Характеристика дисципліни: підготовка бакалаврів	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідних до ECTS - 2,5 у тому числі: змістових модулів–2; самостійна робота: розрахунково-графічна робота.	Шифр і назва галузі знань: 0306 «Менеджмент і адміністрування»	За вибором ХНАМГ (обов'язкова) Рік підготовки: 4. Семестр: 8
Кількість годин: усього – 90; за змістовими модулями: модуль 1 – 45 год.; модуль 2 – 45 год.	Код і напрям підготовки: 6.030601 (0502) «Менеджмент».	Лекції: кількість годин – 4. Практичні заняття: кількість годин – 4. Самостійна робота: кількість годин – 82
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр.	Вид контролю: залік

2.1 Кваліфікаційні вимоги до студентів

Дисципліна «Економіка і ціноутворення на підприємствах туризму» є варіативною дисципліною для підготовки бакалаврів за напрямом 6.030601 – «Менеджмент».

Перед початком вивчення дисципліни з метою найкращого засвоєння матеріалу студенти повинні отримати знання і навички з дисципліни макроекономіка, мікроекономіка, господарське право, трудове право, статистика, теорія економічного аналізу, економіка підприємства, гроші та кредит, бухгалтерський облік, аудит, оцінка нерухомості, бізнес планування, управління персоналом, міжнародні економічні відносини, ціноутворення.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен вміти: проводити аналіз і розрахунок економічних показників діяльності підприємств готельного, курортного і туристського бізнесу; здійснювати фінансово - господарську діяльність підприємств готельного, курортного і туристського бізнесу на основі аналізу і оцінки існуючих ресурсів, та прогнозуванні споживчого попиту послуги підприємств туризму ; оцінювати економічний потенціал та динаміку розвитку підприємств готельного, курортного і туристського бізнесу; з урахуванням особливостей застосування натуральних та вартісних показників в підприємствах готельного, курортного і туристського бізнесу обґрунтовувати програму виробництва даних підприємств; аналізувати ціноутворюючі фактори й обґрунтовувати ціни на туристські, готельні і санаторно-курортні послуги з урахуванням взаємозв'язків національних і світових цін; аналізувати і планувати обсяг реалізації послуг підприємств туризму, їх номенклатуру на певний період; за показниками сезонності корегувати обсяги, асортимент (номенклатуру) та сезонні ціни на послуги підприємств туризму; провадити облік кадрів, визначати структуру колективу та розраховувати його чисельність; вести облік та аналізувати використання робочого часу працівників; розраховувати показники плінності кадрів, аналізувати її причини та впроваджувати заходи щодо стабілізації трудового колективу; сприяти підвищенню кваліфікаційного рівня працівників підприємств туризму, вивченню іноземних мов та оволодіння прогресивними засобами обслуговування клієнтів; вести оперативний контроль за наданням послуг підприємств туризму; здійснювати оперативний контроль за витратами та втратами на підприємствах готельного, курортного і туристського бізнесу; контролювати встановлення цін відповідно з регламентуючими документами; контролювати своєчасність здійснення розрахунків на підприємствах готельного, курортного і туристського бізнесу.

Робоча програма навчальної дисципліни розроблена відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики та освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів з напрямку 6.030601 – «Менеджмент».

2.2 Тематичний план навчальної дисципліни

При вивченні дисципліни «Економіка і ціноутворення на підприємствах туризму» студент має ознайомитися з програмою дисципліни, з її структурою, формами й методами навчання, видами та методами контролю знань.

Тематичний план дисципліни «Економіка і ціноутворення на підприємствах туризму» об'єднано в один модуль, який містить два змістових модулі, що містять відносно окремі самостійні блоки дисципліни, які логічно пов'язують кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота студента. Самостійна робота складається із самостійного вивчення окремих питань та виконання розрахунково-графічної роботи. Структура залікового кредиту дисципліни наведена в табл. 2.3 та табл. 2.4.

Таблиця 2.3 - Структура залікового кредиту навчальної дисципліни для денної форми навчання

Тема	Кількість годин			
	Лекції	Практичні (семінарські) заняття	Індивідуальна робота	Самостійна робота
МОДУЛЬ 1. «ЕКОНОМІКА І ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИЗМУ»				
Змістовий модуль 1.1 Особливості визначення економічних показників обсягів роботи та використання трудових ресурсів підприємств туризму				
Тема 1 Визначення сутності терміну «туристська індустрія» та її місце в економіці країни	2	2		4
Тема 2 Основні показники оцінки туристської діяльності та особливості формування виробничої програми підприємств туристської індустрії	4	10	8	6
Тема 3 Трудові ресурси та оплата праці на підприємствах туризму	2	4	2	3
Разом годин за змістовим модулем 1.1.	8	16	10	13
Змістовий модуль 1.2 Особливості ціноутворення на підприємствах туризму				
Тема 4 Особливості ціноутворення на ринку туризму	6	10	8	6
Тема 5 Стратегія і тактика управління цінами на послуги підприємств туризму	1	4		8
Разом годин за змістовим модулем 1.2	7	14	8	14
Усього годин за модулем 1	15	30	18	27

Таблиця 2.4 - Структура залікового кредиту навчальної дисципліни для заочної форми навчання

Тема	Кількість годин			
	Лекції	Практичні (семінарські) заняття	Індивідуальна робота	Самостійна робота
МОДУЛЬ 1. «ЕКОНОМІКА І ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРІНДУСТРІЇ»				
Змістовий модуль 1.1 Особливості визначення економічних показників обсягів роботи та використання трудових ресурсів підприємств туризму				
Тема 1 Визначення сутності терміну «туристська індустрія» та її місце в економіці країни	1			5
Тема 2 Основні показники оцінки туристської діяльності та особливості формування виробничої програми підприємств туристської індустрії	1	2	14	13
Тема 3 Трудові ресурси та оплата праці на підприємствах туризму			4	6
Разом годин за змістовим модулем 1.1.	2	2	18	24
Змістовий модуль 1.2 Особливості ціноутворення на підприємствах туризму				
Тема 4 Особливості ціноутворення на ринку туризму	2	2	14	14
Тема 5 Стратегія і тактика управління цінами на послуги підприємств туризму				12
Разом годин за змістовим модулем 1.2	2	2	14	26
Усього годин за модулем 1	4	4	32	50

2.3 Зміст навчальної дисципліни за модулями й темами

Модуль 1 «Економіка і ціноутворення на підприємствах туризму»

Змістовий модуль 1.1 Особливості визначення економічних показників обсягів роботи та використання трудових ресурсів підприємств туризму

Тема 1 Визначення сутності терміну «туристська індустрія» та її місце в економіці країни.

Визначення туристської індустрії. Складові туристської індустрії. Державне регулювання діяльністю підприємств туристської індустрії. Функції органів державного управління діяльністю підприємств туристської індустрії на різних рівнях.

Тема 2 Основні показники оцінки туристської діяльності та особливості формування виробничої програми підприємств туристської індустрії.

Основні показники оцінки туристської діяльності. Визначення основних показників оцінки обсягів роботи туроператорів та турагентів. Основні показники оцінки обсягів надання послуг готельних підприємств. Поняття про товарооборот. Оцінка обсягів послуг та виробництва продукції на підприємствах ресторанного господарства

Тема 3 Трудові ресурси та оплата праці на підприємствах туризму.

Показники оцінювання стану та ефективності використання трудових ресурсів на підприємствах туризму. Мотивація праці та організація заробітної плати на підприємствах туризму.

Змістовий модуль 1.2 Особливості ціноутворення на підприємствах туризму

Тема 4 Особливості ціноутворення на ринку туризму.

Загальні положення про витрати і доходи в туристській діяльності. Визначення витрат туристського підприємства та ціни турпродукту. Сутність і роль доходу підприємств туристського бізнесу. Економічний механізм формування й розподілу доходів та фінансових результатів туристських підприємств. Визначення витрат та цін на готельні послуги. Формування доходів та фінансових результатів готелю. Визначення вартості продукції в підприємствах харчування. Визначення витрат, доходів та фінансових результатів в підприємствах харчування

Тема 5 Стратегія і тактика управління цінами на послуги підприємств туризму.

Особливості розробки та складання цінової політики. Обґрунтування вибору цінових стратегій підприємства

2.4 Плани лекцій

Лекція є основною формою проведення аудиторних занять, на яких лектор викладає основні положення дисципліни за темами курсу.

Навчальним планом підготовки за напрямом «Менеджмент» з дисципліни «Економіка і ціноутворення на підприємствах туризму» передбачено 15 годин лекцій.

План лекційного курсу для денної форми навчання наведено у табл. 2.5., для заочної – у табл. 2.6.

Лекційний курс рівномірно розподіляється на два змістових модулі.

По закінченні опрацювання матеріалу дисципліни за кожним змістовим модулем проводиться поточний контроль, результати якого заносять у залікову відомість.

Таблиця 2.5 – План лекційного курсу для денної форми навчання

№ лекції	Зміст	Кількість годин
МОДУЛЬ 1. «ЕКОНОМІКА І ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРІНДУСТРІЇ»		15
Змістовий модуль 1.1 Особливості визначення економічних показників обсягів роботи та використання трудових ресурсів підприємств туриндустрії		8
1	Тема 1. Визначення сутності терміну «туристська індустрія» та її місце в економіці країни	2
2	Тема 2.1. Основні показники оцінки туристської діяльності	2
3	Тема 2.2. Формування виробничої програми підприємств туриндустрії	2
4	Тема 3. Трудові ресурси та оплата праці на підприємствах туриндустрії	2
Змістовий модуль 1.2 Особливості ціноутворення на підприємствах туриндустрії		7
5	Тема 4.1. Особливості ціноутворення на ринку туриндустрії. Загальні положення. Визначення витрат туроператорів та турагентів. Розрахунок ціни турупродукту. Формування доходів та фінансових результатів туроператорів та турагентів	2
6	Тема 4.2. Особливості ціноутворення на ринку туриндустрії. Визначення витрат готельних підприємств. Розрахунок цін на готельні послуги. Формування доходів та фінансових результатів готельних підприємств	2
7	Тема 4.3. Особливості ціноутворення на ринку туриндустрії. Визначення витрат підприємств ресторанного господарства. Розрахунок цін на продукцію та послуги підприємств ресторанного господарства. Формування доходів та фінансових результатів підприємств ресторанного господарства	2
8	Тема 5. Стратегія і тактика управління цінами на послуги підприємств туриндустрії.	1

Таблиця 2.6 – План лекційного курсу для заочної форми навчання

№ лекції	Зміст	Кількість годин
МОДУЛЬ 1. «ЕКОНОМІКА І ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРІНДУСТРІЇ»		4
Змістовий модуль 1.1 Особливості визначення економічних показників обсягів роботи та використання трудових ресурсів підприємств туриндустрії		2
	2	3
1	Тема 1. Визначення сутності терміну «туристська індустрія» та її місце в економіці країни	1
	Тема 2 Основні показники оцінки туристської діяльності. Формування виробничої програми підприємств туриндустрії	1
Змістовий модуль 1.2 Особливості ціноутворення на підприємствах туриндустрії		2
	Тема 4. Особливості ціноутворення на ринку туриндустрії.	2

2.5 Плани практичних(семінарських) занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямована на формування вмінь і навичок виконання певних видів роботи.

У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або в малих групах (при попередньому поясненні викладача) вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, виробничі ситуації чи ділові ігри. Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладачем проводиться перевірка роботи, яку виконували студенти, і підведення підсумків з висловленням відповідної оцінки залежно від результатів виконаної роботи.

Семінарське заняття – форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення матеріалу.

У процесі проведення семінарського заняття організується дискусія з попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів, а також проблемні питання, відповідь на які має бути знайдена при обговоренні.

Плани практичних(семінарських) занять для денної форми навчання наведено в табл. 2.7, для заочної – в табл. 2.8.

Слід звернути увагу, що на останньому занятті кожного змістового модуля для студентів денної форми навчання проводиться тестування, метою якого є перевірка засвоєння знань студентами. Результати тестування враховують при визначенні оцінки поточного контролю роботи студентів за змістовим модулем.

Таблиця 2.7 – План проведення практичних занять для денної форми навчання

№ заняття	Зміст	Кількість годин
1	2	3
МОДУЛЬ 1. «ЕКОНОМІКА І ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРІНДУСТРІЇ»		30
Змістовий модуль 1.1 Особливості визначення економічних показників обсягів роботи та використання трудових ресурсів підприємств туризму		16
1	Тема 1. Визначення сутності терміну «туристська індустрія» та її місце в економіці країни	2
2	Тема 2.1. Основні показники оцінки туристської діяльності	2
3	Тема 2.2. Формування виробничої програми туроператорів	2
4	Тема 2.3. Формування виробничої програми туроператорів (продовження)	2
5	Тема 2.4. Формування виробничої програми готельних підприємств	2
6	Тема 2.5. Поняття товарообороту. Формування виробничої програми підприємств ресторанного господарства	2
7	Тема 3.1 Трудові ресурси та оплата праці на підприємствах туризму. Показники оцінки стану та ефективності використання трудових ресурсів на підприємствах туризму	2

Продовження табл.2.7

1	2	3
8	Тема 3.2 Трудові ресурси та оплата праці на підприємствах туризму. Мотивація праці та організація заробітної плати на підприємствах туризму Тестування за змістовим модулем 1.1	1 1
Змістовий модуль 1.2 Особливості ціноутворення на підприємствах туризму		14
9	Тема 4.1. Особливості ціноутворення на ринку туризму. Загальні положення. Визначення витрат туроператорів та турагентів	2
10	Тема 4.2. Особливості ціноутворення на ринку туризму. Розрахунок ціни туристичного продукту	2
11	Тема 4.3. Особливості ціноутворення на ринку туризму. Формування доходів та фінансових результатів туроператорів та турагентів	2
12	Тема 4.4. Особливості ціноутворення на ринку туризму. Визначення витрат готельних підприємств. Розрахунок цін на готельні послуги. Формування доходів та фінансових результатів готельних підприємств	2
13	Тема 4.5. Особливості ціноутворення на ринку туризму. Визначення витрат підприємств ресторанного господарства. Розрахунок цін на продукцію та послуги підприємств ресторанного господарства. Формування доходів та фінансових результатів підприємств ресторанного господарства	2
14	Тема 5.1 Стратегія і тактика управління цінами на послуги підприємств туризму. Формування цінової політики.	2
15	Тема 5.2 Стратегія і тактика управління цінами на послуги підприємств туризму. Обґрунтування вибору цінових стратегій підприємств туризму. Тестування за змістовим модулем 1.2	1 1

Таблиця 2.8 – План проведення практичних занять для заочної форми навчання

№ заняття	Зміст	Кількість годин
МОДУЛЬ 1. «ЕКОНОМІКА І ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИЗМУ»		4
Змістовий модуль 1.1 Особливості визначення економічних показників обсягів роботи та використання трудових ресурсів підприємств туризму		2
1	Тема 2 Основні показники оцінки туристської діяльності. Формування виробничої програми підприємств туризму	2
Змістовий модуль 1.2 Особливості ціноутворення на підприємствах туризму		2
2	Тема 4 Особливості ціноутворення на ринку туризму	2

2.6 Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання передбачає: систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни і застосування їх при вирішенні конкретних розрахункових завдань, розвиток навичок самостійної роботи з літературними джерелами

Навчальним планом передбачено виконання розрахунково-графічної роботи (РГР) за індивідуальним варіантом. Завдання та порядок виконання РГР викладено в окремих методичних вказівках.

2.7 Самостійна робота студентів

Набуття і закріплення знань з дисципліни «Економіка і ціноутворення на підприємствах туристичної індустрії» неможливо без самостійної роботи студентів. Крім лекційних, практичних (семінарських) занять, тобто аудиторної роботи, з дисципліни передбачено виконання студентами таких видів самостійної роботи:

- 1) вивчення законодавчих, нормативних та інструктивних матеріалів;
- 2) вивчення додаткової літератури з окремих питань курсу;
- 3) підготовка до практичних (семінарських) занять;
- 4) виконання РГР;
- 5) підготовка до поточного й підсумкового контролю;

При вивченні законодавчих, нормативних та інструктивних матеріалів студенту необхідно вести конспект першоджерел. Контроль за вивченням законодавчих, нормативних та інструктивних матеріалів здійснюють на практичних заняттях при перевірці конспектів першоджерел та при опитуванні на заняттях.

Підготовка до практичних (семінарських) занять, виконання РГР здійснюються за вимогами окремих методичних вказівок до практичних занять, виконання РГР та самостійної роботи.

Самостійна робота студента за всіма видами контролюється викладачем під час опитування на практичних(семінарських) заняттях, при перевірці РГР, здійсненні поточного контролю за змістовими модулями та підсумкового контролю з дисципліни (залік) і враховується в оцінках на всіх рівнях контролю.

2.8 Запитання для самоконтролю

Змістовий модуль 1.1 Особливості визначення економічних показників обсягів роботи та використання трудових ресурсів підприємств туристичної індустрії

1. Наведіть визначення туристської індустрії.
2. Вкажіть характерні особливості сучасної туристичної індустрії.
3. Назвіть основні складові компоненти туристської індустрії.
4. Назвіть основні цілі державного регулювання в галузі туризму.
5. Які органи державного управління регулюють туристську діяльність в Україні?
6. Назвіть основні показники оцінки туристської діяльності.

7. Що характеризує показник нетто-інтенсивність розвитку туризму?
8. Що характеризує показник бруutto-інтенсивність розвитку туризму?
9. Які існують способи розрахунку коефіцієнта нерівномірності туристських потоків за часом?
10. Як визначається виробнича програма туроператорських та турагентських підприємств?
11. Як визначається виробнича програма готельних підприємств?
12. Як визначається виробнича програма підприємств ресторанного господарства?
13. Назвіть показники оцінки стану та ефективності використання трудових ресурсів на підприємствах туріндустрії.
14. Які форми оплати праці використовуються на підприємствах туріндустрії?
15. Які засоби мотивації праці використовуються на підприємствах туріндустрії?

Змістовий модуль 1.2 Особливості ціноутворення на підприємствах туріндустрії

1. Які методи ціноутворення використовуються на підприємствах туріндустрії?
2. За якими ознаками можна класифікувати витрати підприємств туріндустрії?
3. Назвіть особливості визначення витрат туроператорів та турагентів.
4. Як визначається ціна турпродукту?
5. Назвіть складові ціни турпродукту.
6. Як утворюються доходи туроператорів та турагентів?
7. Назвіть особливості визначення витрат готельних підприємств.
8. Як визначається ціни на послуги готельних підприємств?
9. Як утворюються доходи готельних підприємств?
10. Назвіть особливості визначення витрат підприємств ресторанного господарства.
11. Як визначається ціни на продукцію та послуги підприємств ресторанного господарства?
12. Як утворюються доходи підприємств ресторанного господарства?
13. Як формується цінова політика підприємств туріндустрії?
14. Які цінові стратегії використовуються на підприємствах туріндустрії?
15. Як здійснюється обґрунтування цінових стратегії на підприємствах туріндустрії?

2.9 Система поточного і підсумкового контролю знань студентів

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів з дисципліни «Економіка і ціноутворення на підприємствах туріндустрії» передбачає виставлення оцінок за всіма формами навчальної роботи передбачені навчальним планом з даної дисципліни..

Перевірка і оцінювання знань студентів здійснюється через:

- 1) оцінювання роботи студентів у процесі практичних (семінарських) занять;

- 2) оцінювання виконання РГР;
- 3) проведення поточного тестового контролю за змістовими модулями;
- 4) проведення підсумкового контролю з дисципліни (залік).

Загальне модульне оцінювання з дисципліни здійснюється за накопичувальною системою і передбачає оцінювання роботи студентів за двома змістовими модулями та підсумкове залікове оцінювання знань студентів;

Складові оцінки за змістовий модуль наведені у табл. 2.9.

Оцінки за змістові модулі виставляються в екзаменаційну відомість.

Проведення заліку здійснюється через тестування.

Залікові тестові завдання містять необхідну кількість запитань і декілька відповідей на кожне запитання. При тестуванні студент заносить номери правильних відповідей у спеціальний бланк. Оцінка за відповіді на тести визначається за 40-а бальною шкалою і дорівнює числу правильних відповідей, поділеному на число кратності кількості тестових запитань 40.

Таким чином оцінка знань студента денної форми з дисципліни в цілому визначається як арифметична сума таких складових оцінок:

оцінки за змістовий модуль 1.1 – від 0 до 30 балів;

оцінки за змістовий модуль 1.2 – від 0 до 30 балів;

оцінки за залік – від 0 до 40 балів.

При оцінюванні знань з дисципліни студенту заочної форми навчання необхідно відповісти на тестові запитання за двома змістовими модулями і на тестові запитання підсумкового контролю (заліку).

Однак враховуючи обмеженість часу, який відводиться на заліково-екзаменаційну сесію для студентів заочної форми навчання, викладачем може бути проведено тестування у спрощеній формі.

Таблиця 2.9 – Складові оцінки за змістові модулі 1.1 та 1.2 для студентів денно форми навчання

Вид робіт, що оцінюється	Оцінка	Примітка
1	2	3
Тестування за змістовим модулем.	0 – 10	Тести містять 30 запитань на перевірку знань та навичок, одержаних під час аудиторних занять та самостійної роботи. Оцінка визначається діленням кількості правильних відповідей на 3 з округленням за арифметичними правилами.
Робота на практичних заняттях.	0 – 10	Визначається за оцінками, які студент одержує під час практичних занять таким чином: 1,25 бала за оцінку 5; 1 бал за оцінку 4; 0.75 бала за оцінку 3; 0 балів за оцінку 2.
Виконання і захист домашніх завдань	0 – 5	Визначається як оцінка, яку студент одержав за виконання відповідної даному змістовому модулю частини контрольної роботи за 5-бальною шкалою
Системність і своєчасність у роботі.	5	Студент одержує цю оцінку, якщо протягом змістового модуля він працював систематично і виконав усі заплановані роботи своєчасно. Якщо хоча б один із запланованих видів робіт не виконано своєчасно, студент цю оцінку не одержує.

1	2	3
Загальна оцінка за один модуль	0 – 30	

Тестові завдання для підсумкового контролю (залікові) складаються з двох частин, які містять тестові завдання за матеріалом відповідних змістових модулів. Відповіді студента викладач оцінює за кожною частиною окремо у межах від 0 до 25 балів і виставляє оцінки за змістові модулі, після чого розраховується оцінка за залік. Оцінка за залік визначається в межах від 0 до 50 балів як сума оцінок за відповідні змістові модулі. В цьому випадку оцінка знань студента заочної форми навчання з дисципліни в цілому визначається як арифметична сума таких складових оцінок:

- оцінки за змістовий модуль 1.1 – від 0 до 25 балів;
- оцінки за змістовий модуль 1.2 – від 0 до 25 балів;
- оцінки за залік – від 0 до 50 балів.

Оцінки за два змістових модулі, оцінка за підсумковий контроль (залік) та оцінка за дисципліну в цілому виставляються в екзаменаційну відомість. Оцінка за дисципліну в цілому виставляється в екзаменаційну відомість за п'ятибальною та стобальною шкалою. Співвідношення між оцінками за різними шкалами вказано в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Відповідність оцінок за національною шкалою оцінкам за шкалою ECTS

Кількість набраних балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
91 – 100	Відмінно	A
81 – 90	Добре	B
71 – 80	Добре	C
61 – 70	Задовільно	D
51 - 60	Задовільно	E
26 – 50	Незадовільно з можливістю повторного оцінювання	FX
0 – 25	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу	F

2.10 Список літератури рекомендованої для вивчення дисципліни

1. Азар В.И. Экономика и организация международного туризма. – М.: экономика, 2000. – 345 с.
2. Байназаров Ю.К. Статистические методы оценки деятельности туристских предприятий (объединений) и повышение их роли в условиях полного хозяйственного расчета. – м.: Турист, 2003. – 230 с.
3. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу. Навчальний посібник .

– К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.

4. Жукова М.А. Индустрия туризма: менеджмент организаций. – М. Финансы и статистика, 2003. – 200 с.

5. Здоров А.Б. Экономика туризма: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 272 с.

6. Кузнецов В., Маханько О. Усе про облік та організацію громадського харчування. – 3-те вид., перероб. і доп. – Харків: Фактор, 2007. – 320 с.

7. Ладыженская Р.С. Экономика туризма: Учеб. Пособие. – Харьков, 2004. – 214 с.

8. Мальська М.П., Бордун О.Ю. Планування діяльності туристичних підприємств: Навч. посібник. - К.: Знання, 2005. – 241 с.

9. Методика розрахунку обсягів туристичної діяльності, затверджена наказом Державної туристичної адміністрації України і Державним комітетом статистики, 12.11.2003 р. № 142/394.

10. Экономика и организация туризма. Международный туризм / Е.Л. Грачева, Ю.В. Забаев, Д.К. Исаев и др.; под ред.. Н.А. Рябовой, Ю.В. Забаева, Е.Л.Драчевой. – М.: КНОРУС, 2005, - 576 с.

11. Усе про облік та організацію готельного бізнесу. – 3-те вид., перероб. і доп. – Х.: Фактор, 2007. – 272 с.

12. Усе про облік та організацію туристичної діяльності. – 4-те вид., перероб. і доп. – Х.: Фактор, 2007. – 272 с.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Програма навчальної дисципліни та
робоча програма навчальної дисципліни «**Економіка і ціноутворення на підприємствах туріндустрії**»
(для студентів 4 курсу денної та заочної форм навчання напряму підготовки
0502 (6.030601) – «Менеджмент»)

Укладачі: **ПОГАСІЙ** Сергій Олександрович
НОХРИНА Лариса Анатоліївна

В авторській редакції
Комп'ютерна верстка: *Ю. Ю. Конюшенко*

План 2010, поз. 276 Р

Підп. до друку 05.09.2011 р.
Друк на ризографі
Тираж 10 пр.

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 1,3
Зам. № 7327

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК №4064 від 12.05.2011 р.